

MAANDBLAD

UITGEGEVEN DOOR HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG.

Maandelijksche Vergadering van het Natuurhistorisch Genoot- schap, in het Museum te Maastricht, op Woensdag 1 December a. s., tegen 8 uur.

De leden gelieven te bedenken, dat voor deze vergadering geene speciale oproeping plaats vindt.

Ook belangstellende niet-leden hebben toegang.

Zij die op de maandelijksche vergaderingen eene mededeeling doen, worden verzocht ze op schrift te stellen, om zoodoende zekerheid te hebben dat ze in het verslag met juistheid wordt weergegeven.

HET BESTUUR.

VERSLAG DER MAANDELIJSCHE VERGADERING VAN L.L. 3 NOVEMBER.

Aanwezig de heeren: J. Pagnier, Dr. G. Muskens, P. Brouns, Jacq. Hoeberechts, Aug. Kengen, Edm. Nyst, A. de Wever, P. F. Rüschkamp, C. A. Idserda, H. C. Funke, F. van Rummelen, T. G. v. d. Weyer, Jos. Cremers, terwijl de heer J. Schaepkens van Rimpst, wethouder van Kunsten en Wetenschappen, die door ambtsbezigheden verhinderd was de vergadering bij te wonen, toch vóór hare opening „acte de présence” wilde doen, ten bewijze zijner belangstelling in 't Genootschap.

De Voorzitter opent tegen 6 uur de bijeenkomst en heet de aanwezigen welkom, waarna hij 't woord geeft aan den heer van Rummelen, die enkele zoölogische vondsten uit de buurt van Kerkrade en Heerlen demonstreert, o.a. een bloedzuiger, eenige kevers en eene sluipwesp. De laatste had hij binnenshuis gevangen. Pater Rüschkamp vermoedt dat hare larve heeft gezeten in 't hout van nieuwe meubelen, kort te voren in 't huis neergezet.

Pater Rüschkamp demonstreert een aantal kevers, einde October door Rector Cremers gevangen op den St. Pietersberg; hij heeft ze voor 't Museum geprepareerd en gedetermineerd. Verder toont hij enkele exemplaren (ook voor 't Museum bestemd) van de twee door hem in 't vorige Maandblad beschreven „Obstschaedlinge in Sued-Limburg”, n.l. *Anthonomus cinetus* Koller (= pyri

Boh.) en *Anthonomus pomorum* L., waarover hij uitwijdt betreffende beider levenswijze en bestrijding.

De Voorzitter vertoont enkele slakkenhuisjes, n.l. van *Helix aspersa* en *Helix arbustorum*. Van de eerste soort zegt C. Ubaghs dat ze zeldzaam te Maastricht voorkomt; de tweede zou volgens hem huizen in de buurt van Maastricht en Valkenburg. Rector Cremers, die sinds 1915 op de in Zuid-Limburg voorkomende slakken heeft gelet, zag daar nimmer één van beide soorten.

Hierna laat hij zien de „lössbeentjes” verleden jaar door hem gevonden op den St. Pietersberg en zegt, dat blijkens eene mededeeling gedaan door Dr. A. Erens in „Le Bulletin de la Société belge de géologie, de palaeontologie et d'hydrologie, 7 Avril 1891”, in de buurt van Aken eertijds honderden kikkerbeentjes en vischwervels in löss werden gevonden door M. Bebey.

Beentjes van mollen en waterratten, welke zich tusschen 't materiaal van St. Pieter bevinden, zijn klaarblijkelijk niet gevonden door Debey in de buurt van Aken.

't Blijkt, dat meerdere aanwezigen geen juist begrip hebben van de in Limburg voorkomende ratten; daarom verlaat Rector Cremers voor 'n oogenblik de vergadering en komt terug met verschillende rattensoorten, (opgezette en zich op alcohol bevindende), welke, in den loop van z'n bestaan in 't Museum werden ondergebracht.

(Voor den zooveelsten keer blijkt weer dat eene vergadering in het Museum zelf, méér dan elders, op hare plaats is; in het Museum toch zal 't maar zelden gebeuren dat er geen „Aanschouwelijk Onderwijs” kan plaats vinden).

Verder vertoont spreker de mioceene zandbrokken van Sweyckhuizen, met plantenafdrukken. (Zie vorig Maandblad). Hierover ontstaat eene geanimeerde discussie tusschen hem en den heer van Rummelen.

Ten slotte brengt Rector Cremers 'n doorsnee ter tafel van het dekmateriaal (\pm 20 Meter dik) der bruinkolen nabij Luneschlosserhof (Graetheide).

Rector Brouns vertoont enkele fossielen, gevonden in eene grindgroeve nabij Bunde, n.l. Kokerworm en Zeelelie.

Tegen half 9 wordt de vergadering gesloten, waarna de leden, die daarvoor nog tijd hadden, de collectie Dr. Pergens in oogenschouw namen.

De maandelijksche vergaderingen, aldus was aller overtuiging, hebben niet alleen reden van bestaan, maar zijn het middel bij uitnemendheid om het Genootschap leven bij te brengen. Mogen daarom in den vervolge deze bijeenkomsten druk bezocht worden!

KNAZEN.

Dat vliegen en muggen veelal niet alleen lastig, maar direct gevaarlijk zijn, is tegenwoordig wel algemeen bekend. Iedereen weet, dat de vlieg ziektekiemen aan haar pooten kan meedragen en onze levensmiddelen ermee kan besmetten; de betekenis der muskieten van het geslacht *Anopheles* maakt ook in ons land de bestrijding dezer dieren tot een onderwerp van regeeringszorg en zelfs weten velen van U, dat de tsetsevlies en andere Glosini-soorten den mensch met de doodelijke slaapziekte besmet.

Niet zoo algemeen bekend is het echter, dat er over uitgestrekte gebieden der aarde, waaronder ook ons land, mugjes voorkomen, wier steek op zich-zelf voor onze huisdieren, vooral voor koeien en paarden, dikwijls doodelijk worden kan.

En toch is dit het geval. Deze mugjes (want zij zijn meest zeer klein, geen enkele soort bereikt de lengte van 5 m.M.), behooren tot het geslacht *Simulium*.

Hier te lande zijn ze niet onbekend; integendeel, in Gelderland worden ze van alle andere muggen en vliegen onder den naam Knazen onderscheiden om de eigenaardigheid, dat zij altijd in den neus, de oogen of de ooren kruipen om daar te steken. Door onzen bekenden entomoloog Snelen van Vollenhoven, die beschreef, hoe in Gelderland een papegaai onder de steken dezer muggen bezweek, is daardoor de Geldersche naam in de Internationale Wetenschap ingevoerd, waarom ik dezen dan ook aan het hoofd van dit artikel heb geplaatst.

Nooit schijnt men hier er echter van te hebben gehoord, dat zij sterfgevallen onder het vee teweegbrachten. Van Duitschland, bijvoorbeeld en bovendien in Europa vooral van Hongarije en Servië is het echter bekend, dat deze nietige mugjes groote schade aan den veestapel kunnen toebrengen en langs de Mississipi maken zij op vele plaatsen zelfs de veeteelt onmogelijk. Vooral de omstandigheid, dat sedert het jaar 1914 deze mugjes in het dal der Alster en Leine groote schade aan het vee hebben toegebracht, heeft ertoe geleid, dat de Pruisische regeering de bestrijding van deze plaag ter hand nam. Dientengevolge kreeg Prof. Dr. J. Wilhelm van de Landesanstalt für Wasserhygiene te Dahlem de opdracht, daarover eene populaire monografie te schrijven, welke onder den titel „Die Kriebelmückenplage” bij Gustav Fischer te Jena in dit jaar is verschenen.

Aangezien deze muggen ook in ons land op vele plaatsen talrijk zijn en Limburg meer nog dan onze andere provincies gevaar kan loopen voor een schadelijk optreden daarvan, meen ik wel te doen, de aandacht onzer leden daarop te vestigen, waarbij ik in de gelegenheid ben, omtrent het voorkomen van larven en poppen in Limburg en elders in ons land, mijn eigen ervaringen te pas te brengen, maar hoofdzakelijk uit genoemd, zeer grondig werkje putten moet.

De oudste waarneming, die in de literatuur is opgenomen, schijnt die van Linnæus te zijn (1758), die tevens vermeldt, dat ze vooral in Lapland soms in zoo grooten getale op de menschen neestrijken, dat het gezicht geheel zwart bedekt is, zij door verstopping van neus en mond de ademhaling bemoeilijken, maar den mensch niet steken. Dit laatste gaat niet altijd op, maar wel, dat zij de ge-

woonte hebben, in alle lichaamsopeningen, als ooren, oogen en neus te kruipen.

Niet lang daarna, in 1795, beschreef Schönbauer het massale optreden der knazen in de streek van Gollubatz aan den Beneden-Donau, waardoor de daar voorkomende soort sedert als Gollubatzter (*Columbaczer*) mug bekend geworden is.

Overal, waar deze muggenzwermen verschijnen, jagen zij mensch en dier een panischen schrik op het lijf. Het vee verlaat de weiden en rent naar de stallingen, de landlieden op het veld jagen met hunne ossen en paarden naar huis en sluiten de stallen om de vreeselijke wolk buiten te houden. En daartoe bestaat wel reden, als men weet, dat Dr. Medovicz in 1847 reeds het verlies, dat zij in den Servischen veestapel teweeg brengen, op 2 miljoen kronen jaarlijks schatte.

Hoewel de mensch niet geheel veilig voor deze muggen is en voor Rumenië zelfs beweerd wordt, dat aldàar kinderen reeds onder de steken bezweken zijn, is daarvan in de in onze nabijheid gelegen landen geen sprake, zoodat de bestrijding in Duitschland dan ook van het Ministerie voor Landbouw etc. uitgaat.

Zoals ik reeds mededeelde, zijn de muggen maar klein. Door hun gedrongen bouw en breede vleugels zou men geneigd zijn, ze voor vliegjes te houden, maar de lengte der elfledige, rolronde sprieten wijst hun een plaats in de eerstgenoemde groep der Diptera aan.

De larven en poppen verschillen in nog meer opzichten van de volwassen insecten. Daar ze in stroomend water leven, heb ik ze bij het onderzoek der Limburgsche beken en rivieren veelvuldig aange troffen. Als voortbewegings- en hechtorganen beschikken zij over een onparigen valschen poot voor aan de buikzijde van het lichaam en een hechtschijf aan het lichaamseinde, die beide met dikke hakenkransen zijn bezet. In den kop ligt een spinapparaat, waarmede de larven over de onderlaag, waarop zij leven, draden spinnen, waarin zij zich met hunne hakenkransen vasthechten. Hoe snel dit draden spinnen gaat, bemerkt men het best, wanneer men met het slootnet materiaal tusschen de vlottende wateranonkels verzamelt. Veelal zitten deze vol met *Simulium*-larven. In het vangglas hebben deze dan in enkele minuten al de in het net geraakte voorwerpen als bladstukjes, Ephemeriden- en Chironomidenlarven, vlookreeften, Hydracarinen, etc. tot een kluwen samengesponnen, waarop zij zelve zich alleen met hun spairupsachtige krommingen voortbewegen kunnen. Daar zij bijna 1 c.M. lang worden, is dit met het bloote oog reeds vrij goed, bij zwakke vergrooing uitstekend te zien. Dan kan men ook reeds de beide winperapparaten aan den kop, waarmede zij zich de voeding naar den mond voeren, waarnemen. Zeer eigenaardig is ook de pop en vooral haar poppenwieg gebouwd. In het voorjaar zijn de takken en bladeren der genoemde waterplanten soms zwart van het groote aantal trechtervormige poppenwiegen, die alle met de wijde opening naar den stroom gericht zijn.

Zulke waterplanten, dicht met larven en poppen bezet, trof ik bijv. aan in de Maas bij Maastricht maar ook de, in het kleine beekje, dat langs den weg in Ulestraten loopt, groeiende planten vond ik eens zwart van deze organismen.

Dit zijn twee voorbeelden voor het vele voorkomen van deze dieren. De ervaring leert echter,

dat ze alleen het stroomende water bewonen en ik kan ieder aanbevelen, ze daar te zoeken.

Nu stelt men zich dadelijk de vraag: „Als ze dan zoo algemeen zijn en in zulk een groot aantal voorkomen, waarom treden ze dan hier niet schadelijk op, waarom is, er, behalve van die eene papegaai nooit van andere dieren gehoord, die onder hun steken ziek werden of bezweken?”

Ook Wilhelmi tracht daarop een antwoord te geven en tevens op de vraag, waarom deze muggen, waarvan er drie vier generaties in een jaar tot ontwikkeling komen, juist alleen in de lente, in Mei en Juni, in onze streken gevaarlijk blijken te zijn.

Allereerst moet ons antwoord luiden, dat het nog niet bewezen is, dat ze hier geen schade doen. Dat ze het hier wel zouden kunnen doen, daarvoor pleit alweer die doodgestoken papegaai in Gelderland.

Maar Wilhelmi merkt ook op, dat men nog zoo lang in twijfel heeft verkeerd omtrent de schadelijke werking zelf. Zelfs geven vooral de oudere schrijvers omtrent het ziektebeeld een ding aan, dat de latere waarnemingen als geheel onjuist doen vermoeden.

Schönbauer, die medicus was, spreekt toch van een heftige koorts, terwijl de Duitsche veeartsen, die in den laatsten tijd het ziektebeeld beschreven, de temperatuur als normaal, soms zelfs als bijzonder laag aangeven.

Algemeen merkt men echter het optreden van gezwellen met brandende en jeukende pijn op de plaatsen, waar de dieren gestoken werden, terwijl ook de hersenen aangedaan schijnen. Als gevolgen der ziekte vermeldt men verlies van eetlust, teruggang der melkgift, verwerpen, lichaamszwakte en vermagering. In den laatsten tijd vond men ook hartzwakte en bij het begin der ziekte versneling der pols.

Nu hebben vele schrijvers altijd in onzekerheid verkeerd omtrent de oorzaak dezer verschijnselen. Sommigen meenden, dat de insecten bij hun steek het vee met het vuile slijk der beken zouden besmetten, anderen dachten aan het overbrengen van besmettelijke ziekten, zelfs van miltvuur; met het oog op het snelle, doodelijke verloop van ernstige gevallen.

Wilhelmi uit daarom het vermoeden, dat het aantal ziekte- en sterfgevallen wel veel grooter zal zijn dan men weet en dat misschien menigbeest, dat aan de steken der knazen ten offer viel, als bezweken aan miltvuur staat opgeteekend. En wie weet, hoeveel gevallen van ziekten in het voorjaar bij het begin der weidegang door deze muggen worden veroorzaakt. Ieder veehouder zal dan ook wel doen, in de maanden Mei en Juni de ooren van het weidegaand vee geregeld na te zien en te onderzoeken, of dieren, die wat mankeeren, dit ook kunnen hebben tengevolge van knazen. Eerst dan kunnen wij te weten komen, of ze hier werkelijk zoo onschadelijk zijn, als men meent.

Zeker zal het dan blijken, dat de gevaren hier veel minder zijn dan in de genoemde streken, die alle veel verder van de zee kust gelegen zijn. En als men dan op het optreden der muggen let, zal men ook wel ervaren, dat hier geen sprake is van het optreden van zulke groote zwermen, als men in de „knazenstreken”, zooals ik ze zou willen noemen, opmerkt.

Want juist, als ze in zwermen optreden, en in zoo groot aantal de dieren overvallen, schijnt hun

steek zoo noodlottig te worden. En dat optreden in zwermen tracht men te verklaren, door de vrij gegronde veronderstelling, dat juist in het voorjaar in streken met vastelandsklimaat de weersgesteldheid het uitkomen der muggen in groote massa's tegelijk bevordert.

Twee verschijnselen, die veelal met elkaar gepaard gaan, zouden daartoe medewerken. Ten eerste is het de plotselinge stijging der temperatuur, die dan intreedt en die alle levensprocessen veel sneller doet verlopen. En dan het indrogen van vele kleine en kleinste beekjes, die daar, evenals hier, veel de rijkste broedplaatsen voor larven en poppen zijn, waardoor de laatstgenoemde haar laatste ontwikkelingsstadion gelijktijdig besluiten.

Nu kan men juist ook het feit, dat de knazenplaag het eene jaar veel heftiger optreedt dan het andere, op deze wijze het beste verklaren. Niet altijd toch begunstigen de weersomstandigheden in gelijke mate het plotseling uitkomen van groote massa's dezer muggen.

Deze weersomstandigheden kunnen echter in ons land het gemakkelijkst juist in Limburg en wel in het Zuiden dier provincie voorkomen, daar hier het klimaat het meeste dat van het vaste land nadert. Hier heeft men dus de meeste kans, dat de knazen schadelijk kunnen optreden en moet men ze dus het beste in de gaten houden. Want als ze kwamen, dan zou hier ook een andere omstandigheid het schadelijk optreden bevorderen. Het blijkt toch, dat wind, vooral sterke wind, het optreden in zwermen belet, zoodat op groote, open gelegen weiden, waar de wind vrijen toegang heeft, het vee veel minder gevaar loopt dan in kleinere, door heggen omgeven beemden. Vette weiden in vruchtbare dalen zijn als de gevaarlijkste plaatsen bekend en zulke weiden vormen hier juist de meerderheid.

De lezing van het boekje van Prof. Wilhelmi kan dan ook juist hier allen natuurvrienden warm aanbevolen worden, want al het wetenswaardige, dat het bevat, konden wij in dit kort bestek natuurlijk bij lange na niet weergeven. En als zij dan in staat mochten zijn, mede te werken, dat de schade, die deze kleine plaaggeesten anders zouden hebben voortgebracht, voorkomen kon worden, zullen zij in breede kringen de overtuiging bevestigen, dat de kennis der natuur voor den landbouwer een eerste vereischte is. En de aanmelding van talrijke nieuwe leden voor ons genootschap volgt dan wel vanzelf.

Dr. G. ROMIJN.

HOE MEN MET DE ZUID-LIMBURGSCHER FLORA „OMSPRINGT”!

Gedurende de laatste Pinksterdagen heeft Zuid-Limburg bezoek gehad van vijf Heeren-botanici.

Ze kwamen hier naar toe om er, zooals ze in „De Levende Natuur”, jaargang XXV, afl. 7, blz. 158 en v.v. vertellen, nog eens extra rond te snuffelen.

't Lust ons deze heeren op hun „snuffeltocht” te volgen.

Da's trouwens niet moeilijk.

Immers, we zeiden bereids, dat ze van hun tocht 'n relaas geven in bovenaangehaald nummer der „Levende Natuur”.

De heeren dan kwamen terecht op den Dolzeberg.

Daar vonden ze groepjes van 10—12 witte boschvogeltjes, (*Cephalantera pallens*), 'n orchidee, die nog nooit buiten Zuid-Limburg gevonden is.

Eén van die boschvogeltjes had niet minder dan 16 bloemen! De heeren hebben door een foto dit exemplaar voor de eeuwigheid bewaard en — zoo vertelden ze er in één adem bij — „een onbekende (?) Groninger bioloog heeft de plant meegenomen”....

Da's treurig!

Maar nóg véél, véél treuriger is 't, dat een der heeren botanici zonder-blikken of blozen durft schrijven in „De Levende Natuur”:

„ik geef hem — den onbekenden (?) Groninger — geen ongelijk, want anders had ik het gedaan, er stonden er genoeg. Ik hoop alleen maar dat de bloem gedroogd is, want zoo'n plant vindt je maar eens”....

Wee jullie, arme Zuid-Limburgsche planten, die maar ééns gevonden worden!

Bij voorbaat bent ge, 't wordt je o.i. duidelijk genoeg aangezegd, onherroepelijk veroordeeld om „gedroogd” te worden in 't herbarium van den een of anderen hollandschen botanicus-bioloog, die 't (on)geluk heeft jullie op z'n „snuffeltochten” te vinden!!

Herr botanicus heeft 't dan verder over 't verdwijnen van orchideeën in de weilanden tengevolge van kunstmest-strooien. Iets, 'twelk, tusschen twee haakjes gezegd, nog dient bewezen te worden.

Maar omdat hij, a priori reeds, dit verdwijnen ter oorzake van chilisalpeter, kalizout en landbouwkalk aanneemt, gaat hij naar Wittem, waar hij, in 1919, massa's *Orchis maculata* zag staan in 'n weide.

Waarom gaat hij naar Wittem?...

Om.... — hij zegt 't zelf — een aantal planten met kluit uit te steken en naar Holland te sturen!...
Tableau!

Gelukkig of ongelukkig vischte mijnheer hier achter 't net.

Er stond er niet een meer!...

Zou 't ook kunnen dat andere heeren botanici uit Holland hem reeds voor geweest waren?...

We kennen zoo langzamerhand in Zuid-Limburg dat soort van lui, hebben staaltjes te veel beleefd van hun verzamelen- en uitsteekwoede....

O neen! we zijn nog niet aan 't eind der beschrijving van den „strooptocht”, pardon „snuffeltocht”.

Luister maar!

We geven den „botanisten” 't woord:

„Op een plek — de heeren zitten middelerwijl op den St. Pietersberg — vond ik een orchidee; ik dacht eerst: de bleekbladige wespenorchis, maar veel zwakker en met sterk-roode onderste stengel-leden. Jammer genoeg was de plant nog in knop, maar deze was toch zoo ver, dat ik er niet aan twijfelde, de bruin-roode wespenorchis (*Epipactis rubiginosa*) gevonden te hebben, zoowel voor mij als voor mijn tochtgenooten een nieuwe vondst. Uit den Prodomus wist ik wel, dat de plant bij Maastricht moest voorkomen, maar ik was altijd met Pinksteren in Limburg en de plant bloeit nooit voor half of eind Juni. Maar het vroege voorjaar was mij in zoo verre ter wille geweest, dat ik de plant toch herkennen kon”.

En nu, lezers van 't Maandblad, komt 't mooiste.

„Terwijl ik dit schrijf — aldus onze botanicus — bloeit de plant, die ik met een grooten kluit heb meegenomen, met

donkerroode bloempjes en geurt vrij sterk naar vanille”.

Die plant hebben de heeren, God betere het!, dus ook maar uit Limburg weggepakt...

't Is om te weenen!

Die heeren kunnen niet gelooven wat 'n pret we hadden — na deze vele redenen om ons te ergeren — over wat ze verder schrijven:

„Toen we den berg bijna afgewerkt hadden, kwam een heer en baas ons er af jagen met de vraag, of we de borden met „Verboden Toegang” niet gelezen hadden”.

Kijk, mocht 't zoo al dit soort van „rondsnuffelende”, Zuid-Limburg „afwerkende” botanici vergaan!

Da's onze hartgrondige wensch.

JOS. CREMERS.

ZUR NIEDERL. COLEOPTEREN-FAUNA UND LOKAL-FAUNA VON SÜD-LIMBURG.

IV.

Seit April dieses Jahres, wo ich den Bericht über den Stand der Coleopteren-Fauna für das Maandblad einsandte (s. 9ter Jaarg. No. 5—10), schritt die Erforschung der niederländischen Käfer stark voran, so dass über das letzte halbe Jahr viel zu berichten ist.

Die Ent. Berichten No. 113, uitgegeven door de Nederl. Ent. Vereeniging, brachten eine Liste seltener Coleopteren, die bei Gelegenheit der Zomervergadering der Ned. Ent. Ver., Juni 1919, in Valkenburg gefangen wurden. Darunter waren neben anderen Seltenheiten nicht weniger als 7 Erstfunde für die Niederlande und 8 weitere Erstfunde für unsere Lokalfauna. Dieser neue Beweis für den Reichtum unserer Limburger Fauna wird besonders dadurch in's rechte Licht gesetzt, dass die diesjährige Sommerversammlung der Ned. Ent. Ver. zu Bergen-op-Zoom, soweit bis heute bekannt ist, kaum etwas für diesen Zweig der Wissenschaft ergab. Auch die Ent. Berichten No. 114 u. 115 brachten neue Resultate, und durch die eigene, wenig ausgedehnte Sammel- und Tauschtätigkeit wurde die Kenntnis unserer Lokal-Fauna, auf die es mir vor allem ankommt, vermehrt. Im ganzen sind wiederum für die niederl. Fauna 20 neue Arten zu verzeichnen, von denen allein 10, also die Hälfte bei uns gefunden wurden; und 18 weitere Arten, die aus anderen Provinzen schon bekannt waren, sind auch in Süd-Limburg konstatiert, so dass wir im Ganze 28 neue Arten zu verzeichnen haben.

1. Neue Arten für die niederl. Fauna, in Süd-Limburg entdeckt:

- 98. *Bembidium stenooides* Dej., Zomervergadering Valkenburg, 6, 19.
- 883ter. *Xantholinus distans* Muls. u. Rey., Gronsveld, 6, 19.
- 1053bis. *Ancyrophorus longipennis* Fairm., Zomervergadering Valkenburg, 6, 19.
- 1230bis. *Liodes nigrita* Schmidt, Dr. A. Reclaire, Valkenburg, 8.
- 2275bis. *Anaspis Regimbarti* Schiis., Coll. Everts u. Coll. Rüschkamp, Valkenburg, 6.
- 2279bis. *Tommoxia biguttata* Gylh., Rüschkamp, Valkenburg, 6, 20. Gegen Mittagschwärmer in der Nähe einiger Fichten.
- 2280bis. *Mordella leucaspis* Küst., Bunde, 7.
- 2475bis. *Pachnophorus pilosus* Rossi, Zomerverg. Valkenburg, 6, 19.

- 2612bis. *Aphthona pygmaea* Kutsch., Zomerverg. Valkenburg, 6, 19.
 2910bis. *Bradybatus elongatulus* Boh., Zomerverg. Valkenburg, 6, 19.
 Deze Neufunde sind in der Standard-Collection. Everts.

2. Nederl. Arten, die jetzt auch aus Süd-Limburg bekannt wurden. Sie sind daher in meiner Liste im Jaarboek 1919 zu streichen.

126. *Tachys bisulcatus* Nicol., Zöllner, Epen, 6, Coll. Zöllner.
 580. *Atheta graminicola* Grav., Rüschk., Valkenburg, 4, Sumpfterrain.
 693. *Hygronoma dimidiata* Grav., Rüschk., Valkenburg, 1, Sumpfterrain.
 737. *Tachycerus transversalis* Grav., Rüschk., Valkenburg, 8, Sumpfterrain.
 971. *Stenus melanarius* Steph., v. d. Wie, Valkenburg, 6.
 1158. *Euconus rutilipennis* M. u. R., Rüschk., Valkenburg, 1, Sumpfterrain.
 1336. *Plegaderus caesus* Hrbst., Rüschk., Valkenburg, 8, Eichenrinde.
 1347. *Phalacrus caricis* St., Lennerz S. J., Valkenburg, 1911—12.
 1574. *Cartodere filum* Aubé, Rüschk., Valkenburg, 12, Sumpfterrain. 4. Blüten von *Sambucus racemosus*.
 1596. *Laemophloeus bimaculatus* Payk., Rüschk., Valkenburg, 6.
 1745. *Dryops luteolus* Er., Rüschk., Valkenburg, 12, Geulufer.
 1814. *Cercyon marinus* Ths., Zöllner, S.-Limburg, 5.
 1817. *Cercyon granarius* Er., Zöllner, Epen, 6.
 2014. *Cardiophorus equiseti* Hrbst., Rüschk., Heerlerheide, 5, Föhren.
 2246. *Hymenalia rufipes* F. Rüschk., Valkenburg, im Haus.
 2298. *Pyrochroa serraticornis* Scop., Zöllner, Epen 1908. Die Larven dieser Art fand ich August d. Jahres bei Gulpen in grösserer Zahl hinter Eichenrinde.
 2854. *Smieronyx jungermanniae* Reich., Rüschk., Valkenburg, 1, Geulufer.
 2938. *Gymnetron rostellum* Hrbst. Rüschk., Valkenburg, 8.
 Diese Arten sind, ausser No. 126, in der Collektion Rüschkamp.

3. Neue niederl. Arten, die noch nicht aus Süd-Limburg bekannt sind. Sie müssen m. Liste im Jaarboek 1919 hinzugefügt werden.

- 169bis. *Platynus consimilis* Gylh., Reclaire, Hilversum, 2, Sphagnum.
 624bis. *Atheta filum* M. u. R., Reclaire, Hilversum, 2, Sphagnum.
 674bis. *Placus complanata* Er., Reclaire, Baarn, 5.
 1072bis. *Crochares angustata* Er., Prof. Weber, Swalmen, 1, Anspüllicht.
 1133bis. *Reichenbachia haemoptera* Aubä, v. d. Vaart, Zeeburg, 4.
 1501bis. *Atomaria Reitteri* Lövend., Weber, an der Roer, Anspüllicht.
 1583bis. *Corticaria foveola* Beck., v. d. Vaart, Amsterdam, 9, im Haus.
 2286ter. *Mordellistena Engelharti* Schils., Kempers, Texel, 6; Everts, Berg.-o.-Z., 6.

- 2363bis. *Tetropium Gabrieli* Weise, van Essen, Warnsveld.
 2409bis. *Donacia antiqua* Kunze, van Eldik, Ankeveen, 5.

4. Verschiedenes.

120. *Ocys quinquestriatus* Gylh. Von dieser seltenen Art fand ich im Aalbecker-Park, Aug., ein aussergewöhnlich kleines Männchen, dunkel rostfarben, mit einem normal grossen, blaugrünen Weibchen unter der abgebrochenen, locker aufgesetzten Spitze eines Sandstein-Sockels. Die Autoren geben als Grösse dieser Art 4—5 mm. an. Wenn *Ocys punilio* Dfts. auf gleich kleine Exemplare von c. 3 mm. aufgestellt ist, dürfte der Name wohl als var. bei zubehalten sein.
 1160. *Scydmaenus tarsatus* M. u. K. Von dieser Art fand ich, neben normalen ein melanistisches Exemplar, Aalbeek, 7, das Everts (Ent. Ber. 115) als nov. aberratio nach dem Finder benannte.
 1450. *Rhizophagus politus* Hellw. Unter normalen Exemplaren fand ich bei Valkenburg, 4, unter Pappelrinde ein Exemplar, das am Vorderrand des Halsschildes zwei symmetrische auffällige, tiefe Gruben zeigt. Ich benenne es nov. ab. *bifoveolata*. Abgegeben an Coll. Everts.
 1866. *Hydraena palustris* Ev. ist als nicht bekannt aus Süd-Limburg anzusehen.
 Maastricht. P. F. RÜSCHKAMP, S. J.

EENE MONSTUOSITEIT VAN 'N WIJNGAARDSLAK, HELIX POMATIA L.

De beschrijving van 'n normale Wijngaardslak luidt: „de horen is bolvormig, buikig, scheef gebonbeerd aan de onderzijde, met 5—6 zeer bolle omgangen, die snel in grootte toenemen en een diepen naad tusschen elkander laten; de navel is schuin, gedeeltelijk bedekt. De mond schuin, gerond; de mondrand afgebroken, omgebogen, verdikt en van binnen rosachtig wit. De horen is dik, zeer sterk, met duidelijke dwarsstrepen; meestal rosbruin met drie of vier rosse onduidelijke, in de lengte loopende banden. Ook vindt men meer wit gekleurde huisjes. Daarenboven is ze, zooals trouwens haast allemaal onze inlandsche slakken, rechts gewonden. Links gewonden exemplaren zijn er ook bij *Helix pomatia* hooge uitzonderingen, waarvan zich tot dusverre geen voorwerp in ons Museum bevindt.

Wel is 't Museum in 't bezit eener andere monstrositeit van de Wijngaardslak, afkomstig uit de buurt van Valkenburg. In plaats van bolvormig is dit exemplaar torenvormig en gelijkt, wat vorm aangaat, sprekend op *Vivipara contacta* Müll., de levendbarende Moerashoornslak.

Bezoekers aan 't Museum mogen niet vergeten dit wonderbaar gevormd huisje eener Wijngaardslak te zien.

JOS. CREMERS.

DE WATERSPREEUW.

Op 4 Mei l.l. ontving ik volgende briefkaart:

M.

„Misschien is 't volgende wel van belang voor de kennis der verspreiding van vogels. Van morgen heb ik aan (volgt naam van een riviertje in Z.-Limb.), vlak bij het kasteel (volgt naam van een in Z.-Limburg gelegen kasteel) een paar waterspreeuwen opgemerkt. Een ervan zat vlak voor een holletje in den afgeschoven oever. Bouwen ze misschien hun nesten in den grond?... dan wil ik er wel eens naar kijken”.

Hoogachtend,

(Volgt onderteekening).

Met opzet laten we plaats- en persoonsnamen weg. Anders toch mocht 't Waterspreeuwenpaar, waarvan in dit schrijven melding wordt gemaakt zich gaan „verheugen” in 'n belangstelling van sommige liefhebbers, welke voor 't rustige leven der twee beestjes minder bevorderlijk zou blijken.

Intusschen zijn we den berichtgever hartelijk dankbaar voor wat hij ons meldde.

Uit zijn bericht toch blijkt, dat de Waterspreeuw meer en meer in Zuid-Limburg in heemsch wordt.

JOS. CREMERS.

AANWINSTEN VOOR HET MUSEUM.

De Heer H. de Wever, Maastricht, stond in bruikleen af zijne prachtige collectie vogels, afkomstig van wijlen zijn vader;

van den Heer Clemens, molenaar, Maastricht, kregen we een Steenmarter, te Maastricht gevangen; van Burgemeester L. Cremers, Nuth: een levenden jongen bunzing, gevangen te Beek. ('t Beestje 't welk gansch tam is geworden, belooft 'n levende bezienswaardigheid te worden voor het Museum);

van Dr. Romijn, den Bosch, eene gewone hagedis uit Geulle, benevens verschillende insecten door hem in Limburgsche wateren verzameld;

van den Heer P. Cremers, Hoensbroek, een groenen spech, een goudmerel en een ransuil;

van den Heer Mr. D. Frees, Heerlen, een tak van Laurus cerasus, waarop zwammen Polyporus versicolor;

van den Heer Aussems, Gronsveld, eene groote hazelmuis.

van Pater F. Rüschkamp: Zie verslag maandelvergadering in dit nummer;

van den heer van Rummelen: idem.

Daarenboven kwam 't Museum in 't bezit van talrijke geologische en palaeontologische zaken, te veel om hier op te noemen.

J. C.

NIEUWE LEDEN.

Ch. J. Bryce, Maasstr. 18, Rotterdam; J. M. Dul-lens, hoofd der school, Obbicht; Chs. Grabal, Scharnderweg, Maastricht; G. van Roon, Bergweg 167, Rotterdam; P. M. M. H. Snel, Emmaplein, Heerlen; J. Schaepkens van Riepmst, wethouder, Maastricht.

• • •